

baug estiguin documentats a l'edat mitjana (salvant el testimoni indirecte citat a dalt):⁸ els autors medievals no usen altre terme que *fol(l)* o *orat (aurat)*. Una prova indirecta de l'absència de *boig* 'foll' en la llengua antiga la donen els abstractes cat. *bogeria*,⁵ lld. *baugieiro*: per a mi no hi ha dubte que si en el període medieval el mot hagués expressat una idea tan primordial com 'dement' el trobaríem en els textos i se n'hauria format un derivat **bogia* (com *folli*), mentre que els sufixos *-eria*, *-ieiro*, indiquen mots de creació recent. En canvi es comprèn que idees pintoresques, populars i vagues, pertanyents a l'esfera afectiva, com les de 'badoc, babau, capbuit', 'atabalat, enjogassat', no són gaire apropiades per sortir en els documents, o en els textos didàctics i poètics de l'edat mitjana.⁹

Des del punt de vista semàntic, admès que el punt de partida sigui 'curt d'enteniment', no hi hauria gaire a objectar contra l'etimologia de Montoliu (*EUC* VII, 112), després acceptada sense examen per Moll (*AORBB* I, p. 201, i *AlcM*₁) i Spitzer (*ZRPb*. XLI, 354; *LexikK*, p. 32): ll. vg. **BALBIUS*, derivat de *BALBUS* 'quec'; de fet se suposa que el cast. *bobo* 'babau' prové de *BALBUS* (i ací no hi ha dificultat fonètica, veg. *DCEC*).

Però hi ha dificultats fonètiques insuperables i evidents. Sens dubte en francès i en els parlars septentrionals de l'occità és corrent que *bi* es redueixi a *i* o *j*, però això no s'aplica al català o al llenguadocià: deixem a part el cas d'*baja* *HABEAM*, *deja* *DEBEAM*, que s'explica per la pronunciació incipient i descurada dels verbs auxiliars (cf. *HABEO* reduït a *AIO* i a *AI*, d'on *he*), i només resten *roig*¹⁰ i *pluja*, on la consonant labial ja desaparegué en llatí vulgar, absorbida per la vocal homògràfica precedent —*PLOIA* ja documentat en l'Antiguitat—; però *fòbia* (veg. *BŌFIA*) *FŌVĒA*, *gàbia*, *ràbia*, *llavi*, *savi*, *àvia*, *flabiol*, *Fluvià*, conserven unànimement la consonant; i molt més encara quan precedeix una consonant llatina (*canvi* *CAMBIUM*) i particularment una *L*: *sàlvia*, *estalvi*, *obi* *ALBEUM* (*ALVEUM*).

D'altra banda no és lícit d'arribar fins a confondre la nostra fonètica amb la castellana i portuguesa: en aquestes llengües és sabut que *AL* passa a *o* davant labials i d'altres consonants, però el català i els parlars llenguadocians conserven intacte el grup llatí *AL* *o*, com a màxim, arriben a *au*, però mai a *o*: al cast. *topo*, *escoplo*, *popar*, *bobo*, s'oposen a Catalunya i Llenguadoc *talp (taup)*, *escarptra (escalpre)*, *palpar* i, notem-ho bé, *balb*, 'sense sentits'. No es digui que és un tractament mig-savi (en un mot del llatí vulgar!), que si en castellà tenim *alba*, *calvo*, sempre han restat *Torroba* *TURREM ALBAM*, i *Covo(s)*, en la toponímia, amb els quals contrasten els nostres noms de lloc com *Montau(b)*, *Montcau(b)*, *Calbera*, *Calberas*.

Ni es pot imaginar que el cat. *boig* sigui un manlleu del lld. amb falsa transposició d'un *au* occitànic en *o* català, segons el model de *causa-cosa*, *paubre-pobre*, perquè més de la meitat del Llenguadoc ha conservat intacta la *L* davant labial, fins amb més te-

nacitat que el català (dialectal), de manera que la totalitat dels departaments de l'Aude i del Tarn, tota la zona no gascona de l'Arieja i de l'Alta Garona, i trossos del Roergue i de l'Erau conserven la *L* en els mapes *aube*, *aubier*, *sauge*, *sauvage* de l'*ALF*. I podem esment que aquesta és justament la zona fronterera de Catalunya, d'on la nostra llengua hauria hagut de manllevar el mot, que, ben al contrari, està documentat en català més antigament que en el dialecte veí (vegeu supra sobre *Bog* i sobre *boget*). Tal com diem *sàlvia* i *estalvi*, mot antiqüíssim aquest, i pre-romà, diríem, doncs, **balbi* si tal mot llatí hagués existit.¹¹ Però cal abandonar aquesta idea.

Ja se'n va adonar Fouché i per això en la seva *Phonétique Hist. du Rouss.* (p. 187) proposà com a ètímon de *boig* un **BAUBIUS* relacionat amb *BAUBARI* 'lladrar'; però, a part que la primera dificultat fonètica subsisteix amb aquest retoc, la possibilitat de crear un tal adjectiu és d'aquelles idees tan fantàstiques que solament s'expliquen com a reacció contra una d'inacceptable, i cercar una afinitat entre 'boig' i 'lladrar' és així mateix anar massa lluny.¹²

El paralelisme entre cat. *boig*, lld. *baug*, i goig-gaug de *GAUDIUM*, ens condueix naturalment a cercar una base **BAUDIUM*. Però ben establert això ens preocupem de seguida per trobar un enllaç etimològic. Ara bé l'origen de molts adjectius pertanyents a l'esfera personal i pejorativa, com cat. *ranc*, *guerxo*, *lleig*, *esclat*, oc. *dauf* 'sord', *blet* 'esslanguit', *blos* 'despullat', it. *grimo*, *chionzo*, fr. *sale*, *baud*, *estout*, fa pensar en una procedència germànica. I en efecte un radical *baud-*, de sentit no allunyat, existeix en gòtic, i els estudis de Gamillscheg sobre els elements gòtics van demostrar que en el Sud de França la seva àrea de freqüència màxima coincideix molt amb la del nostre *baug*, en la toponímia (*RomGerm.* I, 302, 304, 349-50), i que aquesta és també sovint una àrea pròpia dels apellatius d'aquest origen, com *rogon* 'sègol' o *fiosa* 'peça de llard', només documentats, aquell a l'Albigès i aquest a l'Alta Garona, Albigès, Roergue i Gasconya central; quan un mot d'aquest origen és comú, com passa sovint, al català i a la llengua d'oc, com *escarit* (*ibid.* I, 390) o *moca-mauca*, s'observa que dintre de França sol estar limitat semblantment al Llenguadoc.¹³

El gòtic tenia, en efecte, un adjectiu que en neutre és *baud*, i revesteix les diverses formes flexives que hem d'esperar: genitiu *baudis*, nom. pl. *baudai*, oblic *baudana*, *baudans*, etc., nominatiu singular masculí *bauths*. Gamillscheg (*O. C.* II, 17) creu que d'aquesta última forma ve el toscà clàssic *boto* «uomo buono a nulla», flor. i sienès id. 'ximple', i no hi veig objecció si bé no ens cal pendre partit entre aquesta opinió i la tradicional que identificava aquest mot amb l'it. *boto* 'ex-voto' *VOTUM*. El fet és que el mot gòtic està ben documentat en el text d'Ulfilas amb el significat freqüent de 'sord' i els menys freqüents de 'mut' i 'fat, sense gust'. Cito el context on apareix aquesta acc. (*Lluc* XIV, 34), junt amb la versió de la Vulgata. Es tracta del conegut passatge on Jesús exhorta els seus